

Beheerplan Groen (2021-2025)

Gemeente Rheden

Inhoudsopgave

1. Inleiding: Groenkansen	3
1.1 Typen onderhoud	3
1.2 Positionering.....	4
2. Areaal	5
2.1 Opbouw areaal	5
2.2 Kwaliteit areaal	6
3. Kaders voor groenbeheer	8
3.1 Ruimtelijk, sociaal en duurzaam beheer	8
3.2 Groenstructuurplan.....	8
3.3 Ontwikkelingen in gemeente Rheden	9
4. Groenambities	12
4.1 Basisuitgangspunten voor groenbeheer	13
4.2 Ambities: ruimtelijk, sociaal en duurzaam.....	14
5. Werkwijze Groenbeheer.....	16
5.1 Beheerproces.....	16
5.2 Integraal werken	17
5.3 Inspecties.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
5.4 Dagelijks onderhoud	17
5.5 Groot onderhoud en vervangingen	17
5.6 Klantgericht-, servicegericht- en participatiegericht	18
6. Financiën.....	19
6.1 Exploitatie.....	19
6.2 Investerings	19
Bijlage: Beschrijving beheertypen.....	20

1. Inleiding: Groenkansen

Als gemeente hebben we de verplichting om te zorgen voor veilige, aantrekkelijke en gezonde leefomgeving. Dit betekent dat we groenvakken en bomen tijdig moeten onderhouden en vervangen. In dit groenbeheerplan beschrijven we daarom verschillende soorten groen en de beeld en technisch kwaliteit, maatregelen én de frequenties voor het gewenste onderhoud. We beheren voor een zo lang mogelijke levensduur. Wanneer we echter alleen vervangen en onderhouden, laten we grote kansen liggen om de openbare ruimte in onze gemeente te verbeteren.

Naast goed onderhoud kijken we ook naar maatschappelijke meerwaarde. We zien kansen om met ons groen en andere beheerdisciplines méér te doen en in te spelen op grote veranderingen in gemeente Rheden. Groen draagt bij aan een prettige en gezonde leefomgeving, verbindt mensen, is belangrijk voor de biodiversiteit en speelt een belangrijke rol om de negatieve effecten van klimaatverandering te temperen. Zeker met ons groen kunnen we werken aan een toekomstbestendige en leefbare gemeente. Daarom zal dit groenbeheerplan ook onze ambities op het vergroten van ruimtelijke kwaliteit, sociaal vlak en duurzaamheid beschrijven.

Hoofddoel van dit beheerplan echter is om inzichtelijk te krijgen hoe de beheerinspanningen en beheerbudgetten in evenwicht zijn te brengen met de beheerbehoefte. De middelen moeten doelmatig besteed worden.

1.1 Typen onderhoud

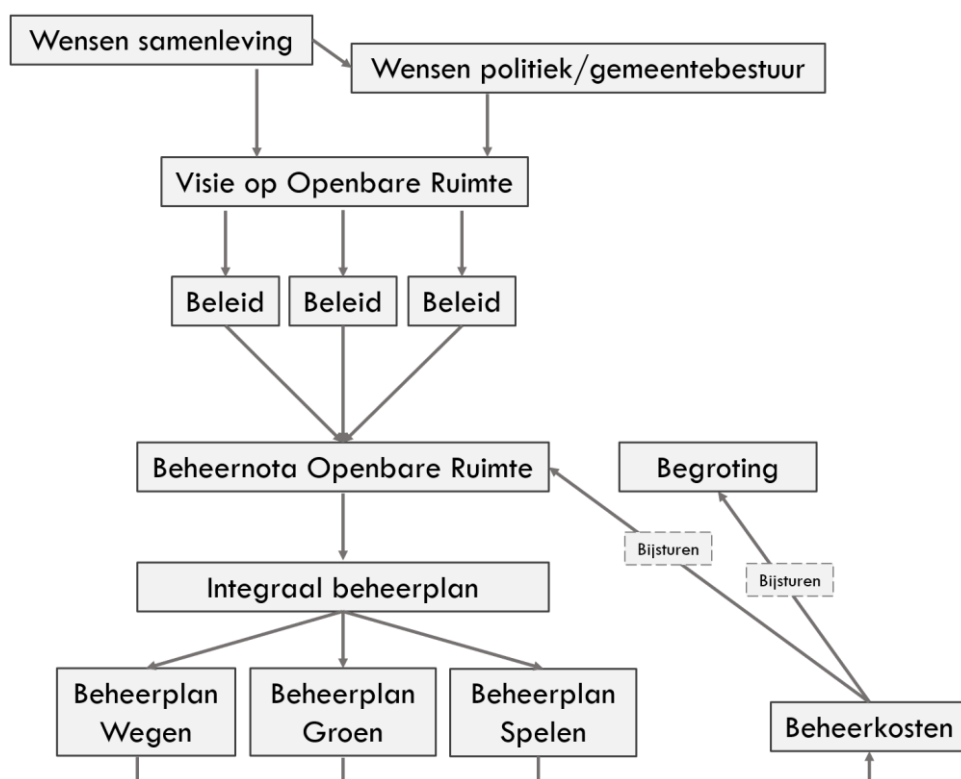
Er worden verschillende typen onderhoud onderscheiden in groenbeheer.

Type onderhoud	Omschrijving
Service onderhoud	Incidenteel onderhoud, reparaties, herstel op basis van meldingen en eigen waarnemingen. Veelal bedoeld om direct gebreken en gevaarlijke situaties op te heffen (reactieve onderhoudswerkzaamheden). Het doel van service onderhoud is het terugbrengen van het groenobject in een aanvaardbare conditie. Het service onderhoud wordt uitgevoerd door team Buurtbeheer.
Regulier onderhoud	Gepland onderhoud dat frequent wordt uitgevoerd (periodiek/jaarlijks terugkerend) of betrekking heeft op ingrepen op een klein gedeelte van het groenobject ('klein onderhoud'). Tot regulier onderhoud worden ook inspecties en metingen gerekend. Door het herhalende karakter zijn de kosten jaarlijks hetzelfde. Regulier onderhoud wordt gepland en uitgevoerd door team Buurtbeheer.
Groot onderhoud	Groter en meer ingrijpende maatregelen op een groot deel van het groenobject. Groot onderhoud verlengt de levensduur van de openbare ruimte en heeft een lage frequentie (na een lange gebruiksduur). Groot onderhoud wordt projectmatig gepland. De kosten verschillen hierdoor sterk per jaar. Groot onderhoud wordt door andere opdrachtnemers uitgevoerd en door team Woon-en Leefomgeving op de markt gezet.
Vervanging	Het totaal vernieuwen van een groenobject aan het einde van de levensduur. Essentieel is dat de inrichting en functie van het groenobject niet wordt gewijzigd. Herinrichting is ook een type vervanging, maar hierbij is er wel een

	functieverandering, deze vallen niet in de scope van dit beheerplan. Vervanging wordt gepland door team Woon-en Leefomgeving en de uitvoering wordt uitbesteed. Het totaal vernieuwen van een groenobject aan het einde van de levensduur conform TCO (Total Cost of Ownership) door (ander) duurzamer materiaal. Dit valt ook onder vervanging alleen worden hier overwegingen vanuit duurzaamheid meegewogen.
Integraal Gebiedsgerichte Aanpak	Het totaal vernieuwen van de boven- en ondergrondse infrastructuur van een wijk of buurt, wanneer deze aan het einde van de levensduur is. Essentieel is dat de inrichting en functie van het groenobject wordt gewijzigd en aangepast aan de huidige richtlijnen. Deze vallen niet in de scope van dit beheerplan. Vervanging wordt gepland door het team Woon-en Leefomgeving met ondersteuning door verschillende teams/afdelingen.

1.2 Positionering

Dit beheerplan Groen is een verdere uitwerking van het Integraal Beheerplan (2021-2025) en de vastgestelde Beheernota (2021-2025). Deze beleidsstukken voor de openbare ruimte vormen de kaders voor het voorliggende beheerplan Groen. Vanuit de thema's ruimtelijk, sociaal en duurzaam hebben wij doelstellingen geformuleerd voor het beheer en onderhoud van openbaar groen. Het figuur hieronder laat zien wat de positie van dit plan is ten opzichte van andere beleidsstukken.

Figuur 1: De positie van dit beheerplan Groen

2. Areaal

In dit hoofdstuk geven we inzicht in het huidige areaal dat in gemeente Rheden aanwezig is en welke kwaliteit het heeft. Achtereenvolgens staan we stil bij de opbouw, ontwikkeling, leeftijd en de kwaliteit van het areaal.

2.1 Opbouw areaal

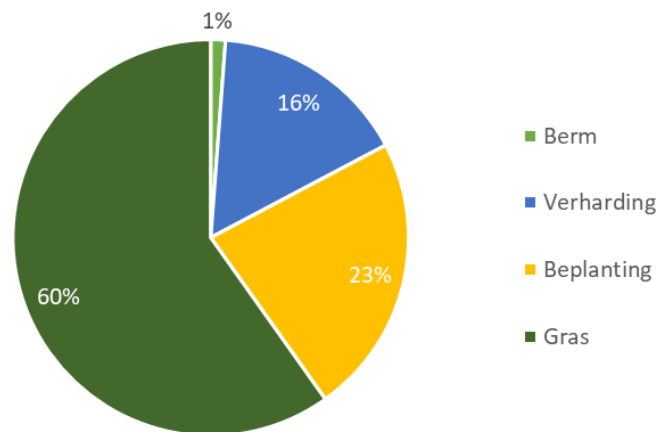
Het groenareaal bestaat uit groen, landschap, bomen, boomspiegels, waterlopen en vijvers zoals in beheer bij gemeente Rheden, met uitzondering van het gemeentelijke beheer op het Rozendaalse veld. De gemeentelijke sportaccommodaties en begraafplaatsen behoren niet tot dit beheerplan. Zij gebruiken de ambities van dit groenbeheerplan wel als basis. Daarnaast kennen ze enkele specifieke werkzaamheden die in dit beheerplan buiten beschouwing worden gelaten.

Daarnaast wordt een groot deel onderhouden door bewoners (groenadoptie). Zij zijn verantwoordelijk voor het onderhoud. De gemeente is en blijft eigenaar. De laatste jaren zien we een stijging in het areaal door bijvoorbeeld nieuwbouw van Grinthuizen en Hof van Soeren. In figuur 2 worden de huidige arealen die in eigendom en beheer zijn van de gemeente Rheden gepresenteerd.

 GAZON & BEPLANTING 1.361.403 m ²	<table><tr><td>Heesters</td><td>181.683 m²</td><td>13 %</td></tr><tr><td>Vaste planten</td><td>11.197 m²</td><td>1 %</td></tr><tr><td>Hagen</td><td>12.730 m²</td><td>1 %</td></tr><tr><td>Buurtbossen</td><td>201.447 m²</td><td>15 %</td></tr><tr><td>Gazon</td><td>478.009 m²</td><td>35 %</td></tr><tr><td>Berm</td><td>451.201 m²</td><td>33 %</td></tr><tr><td>Wadi</td><td>25.136 m²</td><td>2 %</td></tr></table>			Heesters	181.683 m ²	13 %	Vaste planten	11.197 m ²	1 %	Hagen	12.730 m ²	1 %	Buurtbossen	201.447 m ²	15 %	Gazon	478.009 m ²	35 %	Berm	451.201 m ²	33 %	Wadi	25.136 m ²	2 %
Heesters	181.683 m ²	13 %																						
Vaste planten	11.197 m ²	1 %																						
Hagen	12.730 m ²	1 %																						
Buurtbossen	201.447 m ²	15 %																						
Gazon	478.009 m ²	35 %																						
Berm	451.201 m ²	33 %																						
Wadi	25.136 m ²	2 %																						
 LANDSCHAP 150.259 m ²	 BOMEN 13.159 stuks	 BOOMSPIEGELS 4.103 m ²																						
 WATERLOOP 26.913 m ²	 VIJVER 715 m ²	 GROENADOPTIE 26.152 m ²																						

Figuur 2: Groenarealen in beheer van de gemeente Rheden, peildatum 2021

De standplaats van de bomen is in figuur 3 hiernaast weergegeven. De meerderheid van de bomen hebben in potentie een goede groeiplaats: 60% staat in gras, 23% in beplanting, en 1% in de berm. 16% van de gemeentelijke bomen staan in verharding. Over het algemeen geldt dat bomen in verharding meer inzet nodig hebben om uit te groeien tot volwassen bomen, ze vatbaarder zijn voor ziekten en droogte, en door wortelopdruk vaker tot schade leiden bij de omliggende verharding.

Figuur 3: Standplaats van de bomen

2.2 Kwaliteit areaal

Kwaliteit is op diverse manieren te bekijken. Kwaliteit gaat verder dan wat er op het zicht te zien is en kwaliteit kan ook met elkaar schuren. Een ecologisch onderhouden berm scoort onvoldoende op beeldkwaliteit volgens de meetlatten van een (traditionele) berm, maar draagt wel volop bij aan de biodiversiteit en voldoet daarmee aan de functionele kwaliteit. Dit heeft er dus mee te maken dat voor een ecologische berm nog geen meetlatten ontwikkeld zijn. Grofweg zeggen de volgende parameters iets over de kwaliteit van de openbare ruimte:

- **Beeldkwaliteit en technische kwaliteit** (technische normen en/of ouderdom): de technische kwaliteit wordt gemeten via technische inspecties (o.a. boomveiligheidscontroles, NEN-inspecties) en gecombineerd met beeldkwaliteit (visuele inspecties bij plantvakken). Dit geeft een goed beeld van de kwaliteit van de openbare ruimte.
- **Functionele kwaliteit:** de mate waarin de openbare ruimte al voldoet aan het gewenste gebruik en bijdraagt aan het oplossen van opgaven.
- **Meldingen:** de meldingen in de openbare ruimte over klachten, vragen en wensen. Wensmeldingen zeggen vaak ook iets over de functionele kwaliteit.
- **Tevredenheid:** onderzoek onder bewoners waarin gevraagd wordt naar meningen en wensen voor beheer en onderhoud van de openbare ruimte.

Gemeente Rheden stuurt nu vooral op technische kwaliteit en beeldkwaliteit. Voor de beeldkwaliteit wordt gewerkt met foto's en eisen aan de hand van kwaliteitshandboeken en beeldbestekken. A+ is het hoogste niveau en D het laagste. Dit zijn feitelijke waarnemingen van inspecteurs. Meldingen en tevredenheidsonderzoek kunnen deze gegevens aanvullen waarmee we een beter beeld krijgen hoe de beleving is van bewoners. Met de komst van meldingssysteem Fixi in december 2021 willen we meer gaan sturen op meldingen en tevredenheid.

Boomconditie

Het algemene beeld dat voortkomt uit de boominspecties is dat de bomen in goede conditie zijn. 83% is in goede conditie, dit zijn 10.732 stuks. En van 9% is de conditie voldoende (1164 stuks). Slechts een klein aandeel (7%) is in matige conditie. En 1% is in slechte conditie (129 stuks).

	Percentage	Absolute aantallen
Goed	83%	10.732
Voldoende	9%	1.164
Matig	7%	905
Slecht	1%	129
Totaal	100%	12.931

Beeldmonitor groen (2021)

Jaarlijks wordt in vier rondes de beeldkwaliteit gemeten van het groen en de bomen op verzorgings- en technische aspecten. Hieruit blijkt dat het algemene beeld van de verzorging van het groen en de bomen goed te noemen is. In de laatste ronde van september 2021 scoort 93% van alle beeldmeetlatten op of boven het (basis) ambitieniveau .

Op zwerfafval wordt zeer hoog gescoord. Volgens de meting ligt er nauwelijks zwerfafval in het openbaar groen. We zien naast de ons bekende zwerfvuilverwilligers dat veel bewoners tijdens hun wandeling zwerfvuil oprapen.

3. Kaders voor groenbeheer

Het bestaande beleid voor het beheer van de openbare ruimte vormt de kaders voor dit beheerplan Groen. Het gaat specifiek om de Beheernota 2021-2025 en het Integraal beheerplan 2021-2025. In dit hoofdstuk beschrijven we de belangrijkste uitgangspunten vanuit deze beleidsdocumenten die van toepassing zijn op het groenareaal van gemeente Rheden.

3.1 Ruimtelijk, sociaal en duurzaam beheer

Vanuit de Beheernota (2021-2025) en Integraal beheerplan (2021-2025) zijn drie thema's geformuleerd die de kaders stellen voor een leefbaar en toekomstbestendig gemeente Rheden: ruimtelijke kwaliteit, sociaal en duurzaam. Deze zijn gebaseerd op grote veranderingen in de gemeente. Deze veranderingen worden in de beheernota benoemd als: veranderingen op het gebied van klimaat, duurzaamheid, ecologie, ontwikkelingen op het gebied van IT en op het sociale vlak, zoals gezondheid, waarbij de historische kwaliteiten ook moeten worden gerespecteerd. We zien kansen om met ons groenareaal en andere beheerdisciplines hier aan bij te dragen. Vanuit de thema's ruimtelijk, sociaal en duurzaam zijn in het integraal beheerplan beheermaatregelen geformuleerd die zoveel mogelijk bijdragen aan:

- Klimaatadaptatie
- Biodiversiteit stimuleren
- Inzetten op de samenleving
- Ruimtelijke kwaliteit vergroten
- Toerisme en recreatie faciliteren en stimuleren
- Toegankelijkheid, bewegen en spelen verbeteren
- Energieneutraal in 2040
- Veiligheid vergroten
- Duurzaamheid in het beheer

Ook met ons groenareaal kunnen we een bijdragen leveren. Bijvoorbeeld door duurzaamheid een prominente rol te geven in onderhoudsbestekken, meer in te zetten op ecologisch beheer van bermen en gazons en meer wadi's aan te leggen waarmee we zorgen voor natuurlijke regenwaterinfiltratie. In hoofdstuk 4 gaan we dieper op deze kaders in.

3.2 Groenstructuurplan

Het gemeentelijk groenbeleid is vastgelegd in het Groenstructuurplan. De basis is nog steeds houdbaar, de ontwikkelingen brengen de nuances aan. Het groenstructuurplan beschrijft drie niveaus: de groene hoofdstructuur, karakteristiek en kwaliteit per buurt/deelgebied/dorp en zonering in de vorm van accent-, bebouwings-, of natuurzone. De hoofdzaken worden hieronder toegelicht.

Groene hoofdstructuur

De groene hoofdstructuur wordt veelal vormgegeven door bomenrijen, bomenlanen en grotere structuurelementen als parken en buurtbosjes. De gemeentelijke bomen in het raamwerk zijn opgenomen op de lijst bijzondere bomen, instandhouding staat voorop, indien kap noodzakelijk is, is daar een omgevingsvergunning voor noodzakelijk en vindt in principe herplant plaats.

Groene karakteristiek

Per buurt, deelgebied of per dorp zijn de groene kenmerken en karakteristieken beschreven. Bij een herinrichting is deze beschrijving het uitgangspunt.

Gebiedstype en zonering

In de beheernota onderscheiden we in de gemeente verschillende gebiedstypen. Deze gebiedstypen kenmerken zich door hun specifieke gebruik, inrichting of uitstraling. De verschillende gebiedstypen betreffen:

- Centrum
- Woongebied
- Bedrijventerrein
- Groengebied/parken
- Buitengebied
- Hoofdwegen
- Ruimtelijke dragers

Het groen in de gemeente Rheden is onderverdeeld in beheercategorieën. Voorbeelden hiervan zijn gazon, vaste planten, heesters, heesters met natuurlijke onder begroeiing, wadi's, buurtbosje en verschillende categorieën voor bomen. De eerder genoemde beheercategorieën zijn te koppelen aan de gebiedstype en zonering. Zo zijn er enkele kenmerkende beheercategorieën die slechts voorkomen in één zone. Dit onderscheid, in combinatie met de groene karakteristiek, versterkt de herkenbaarheid van de buurt. In de bijlage staan alle beheercategorieën toegelicht met hun onderhoudsmaatregelen.

3.3 Ontwikkelingen in gemeente Rheden

Betrokken inwoners

Gemeenten gaan steeds meer over om het onderhoud van openbaar groen over te laten aan bewoners. De gemeente Rheden kent dit principe al meer dan 25 jaar. Ook bij herinrichtingsprojecten komt groenadoptie ter sprake. Een mooi voorbeeld is de reconstructie van de Kastanjelaan in Ellecom. Na realisatie zijn alle groenvakken door de buurtbewoners geadopteerd.

Met adoptanten worden afspraken gemaakt en vastgelegd. Een aantal spelregels: geen gif gebruiken en het adoptievak blijft openbaar groen. Naast groenadoptie worden ook andere objecten 'geadopteerd': banken, afvalbakken en er zijn bewoners die regelmatig zwerfvuil opruimen in een buurt of buitengebied. In 2020 hebben we een oproep gedaan om de oever van de IJssel op het

grondgebied van de gemeente Rheden schoon te houden. Binnen een week waren er voldoende vrijwilligers voor de 20 werkvakken.

De meeste inwoners van de gemeente Rheden zijn betrokken inwoners. In onze contacten blijkt dat onze medewerkers er niet alleen voor staan. Bewoners houden niet alleen toezicht of wij ons werk goed uitvoeren maar voelen zich steeds meer mede-eigenaar van de openbare ruimte en ruimen zwerfvuil op, houden het stoepje en dat van de burenschoon en onderhouden de groenstrook. De openbare ruimte wordt ook steeds meer gebruikt om te ontmoeten, wandelen, sporten en spelen. Daarnaast is er ook de betrokkenheid bij de inrichting en het beheer. Bewoners vragen vaak om natuurlijkere inrichting, meer variatie in bomen en beplanting en naar de mogelijkheden van zelfbeheer of te wel adoptie.

Klimaatverandering

Het klimaat verandert, het wordt warmer en extreem weer komt vaker voor. Een veranderend klimaat heeft invloed op de gezondheid. Warmere zomers doen een aanslag op de vitaliteit van kwetsbare groepen. Groen in het algemeen, maar bomen in het bijzonder, zorgen voor koelte. Groen neemt warmte op maar straalt deze niet uit, bovendien zorgt verdamping van het groen voor verkoeling. Om de hitte tegen te gaan blijven we op zoek naar locaties voor de aanplant van extra bomen.

Het veranderende klimaat zorgt voor een verlenging van het groeiseizoen en heeft consequenties voor het sortiment. We moeten inspelen op grotere perioden van droogte en daarnaast rekening houden met extreme neerslag. Extreme neerslag, al dan niet met zware windstoten, kan veel schade veroorzaken aan onze bomen. Daarnaast verslechtert de kwaliteit van de bodem. In een goede bodem, met voldoende organische stof en bodemleven, zijn bomen en beplanting beter bestand tegen (langdurige) droogte en kan regenwater beter infiltreren.

Inmiddels zijn er verschillende wadi's aangelegd om het afstromende regenwater op te vangen en ter plaatse te infiltreren in de bodem. Dit is goed voor het ontlasten van het riool, voor de bomen in de buurt en als aanvulling van het grondwater.

Ziekten en plagen

Het veranderende klimaat heeft ook direct gevolgen voor ziekten en plagen. Door hogere temperaturen en zachte winters zijn de plaaginsecten als de eikenprocessierups en de kastanjemineermot ons land binnengekomen. Met name de eikenprocessierups kan grote gezondheidsproblemen opleveren.

In Rheden hebben we een groot aandeel eiken (totaal 2820 stuks) en waar de overlast het grootst is zetten we biologische bestrijdingsmiddelen Nematoden of XenTari in. Nematoden zijn aaltjes die net uitgekomen rupsen opeten en XenTari is een bacteriepreparaat die rupsen doodt als de rups het binnenkrijgt. Deze middelen worden ingezet in gebieden waar de middelen niet schadelijk kunnen zijn voor beschermde vlindersoorten. In 2021 worden 400 eiken behandeld met XenTari en 300 eiken met Nematoden. 1900 eiken worden niet behandeld. In de periode dat de eikenprocessierups hinderlijk wordt voor de omgeving, worden de nesten weggezogen. Via de gemeentelijke website kunnen bewoners op de kaart melding doen van rupsennesten. Zo is ook te zien of de betreffende eik al is aangemeld. Onze aannemer verwijdert de nesten die op deze kaart staan en na verwijdering

wordt de kaart aangepast. Vele verschillende vogels, insecten en vleermuizen zijn de natuurlijke vijand van de eikenprocessierups. In 2020 zijn tweehonderd nestkastjes weggegeven om mee te helpen in de bestrijding van de eikenprocessierups. Als we zorgen voor een goede inrichting en een goed beheer om een zo groot mogelijke diversiteit aan flora en fauna te bereiken, kunnen we de eikenprocessierups op een natuurlijke manier bestrijden om de overlast en de inzet van Nematoden en XenTari te verminderen.

Invasieve exoten

De Japanse duizendknoop is de bekendste en hardnekkigste invasieve exotische plant. Het is een snel groeiende plant die andere planten en struiken verdringt en daardoor schadelijk is voor de biodiversiteit. De bovengrondse delen van de plant sterven tegen de winter af. De in de wortelstokken opgebouwde koolhydraatreserves stellen de plant in staat in het voorjaar binnen korte tijd veel dicht bij elkaar staande stengels met een aanzienlijk bladoppervlak te vormen. Hierdoor worden in de Nederlandse situatie vrijwel alle andere plantensoorten weg geconcentreerd op de plaatsen waar duizendknoop zich goed weet te vestigen.

In 2017 zijn we gestart met het bestrijden door middel van het zeven van de grond. Plantenresten en wortels worden afgevoerd en met regelmatige monitoring worden de laatste groeischeuten met wortel en al verwijderd. Inmiddels is bijna 5000 m² verwijderd. In totaal staat er ongeveer 80.000 m² aan Japanse duizendknoop in onze gemeente, circa 20 % daarvan staat op gemeentegrond. Helaas gaat de verspreiding ook gewoon door. Een ieder kan de locaties bekijken via de gemeentelijke website en nieuwe locaties melden. In projecten werken we met het landelijk protocol.

Een andere invasieve soort is de reuzenberenklauw. Deze is berucht om zijn sappen. Aanraking leidt tot blaren en zwellingen. De reuzenberenklauw wordt actief bestreden in de groenvoorzieningen in de dorpen.

Afname biodiversiteit

Biodiversiteit, de rijkdom aan alle verschillende vormen van leven op aarde, staat overal ter wereld onder grote druk. Maar nergens in Europa gaat het zo slecht met de biodiversiteit als in Nederland. Herstel en versterken van biodiversiteit is juist in deze tijd van groot belang om de effecten van klimaatverandering te kunnen verminderen. Denk hierbij aan het bestrijden van ziekten en plagen: hoe gezonder het ecosysteem des te beter kan het een bijdrage leveren aan de bestrijding ervan.

Momenteel is er nog maar 15 procent over van de inheemse planten- en diersoorten die we in 1900 in ons land hadden. Ter vergelijking: het Europese gemiddelde ligt op 40 procent. Ook in de gemeente Rheden staat de biodiversiteit onder druk.

De laatste jaren vindt er een omslag plaats bij de inrichting van de openbare ruimte en het beheer ervan. Onze inwoners vragen om meer en gevarieerder groen. Een mooi voorbeeld was het verzoek van verschillende bewoners om de gazons minder te maaien. De proef in 2020, waarbij 50.000 m² gazon, verspreid over verschillende locaties in onze gemeente, slechts twee keer in plaats van 22 keer werd gemaaid. Wat direct opviel in de hete zomer van 2020 is dat zodra de gazons geel kleurden en dor werden, de bloemrijke gazons nog weken lang groen bleven.

In 2021 is het aantal locaties met 'bloemrijke gazons' uit tot 75.000 m² (7,5 hectare). In 2023 zal een groot deel van de gazons (45 hectare) beheerd worden als bloemrijk gazon. In het op te stellen biodiversiteitsplan (vaststelling 2022) gaan we hier nader op in. Dit doen we vanaf 2023 omdat in 2022 het contract afloopt van het bestek gazonmaaier.

4. Groenambities

We zien kansen om met Groen bij te dragen aan een toekomstbestendig en leefbaar Rheden. In dit hoofdstuk beschrijven we hoe we hier invulling aan geven. De basisuitgangspunten zijn nodig voor een veilige en functionele openbare ruimte. Daarnaast formuleren we hoe we willen bijdragen aan maatschappelijke thema's zoals ruimtelijke kwaliteit, participatie en klimaatadaptatie.

4.1 Basisuitgangspunten voor groenbeheer

Een veilige, functionele en hele openbare ruimte vormt de basiskwaliteit voor alle openbare ruimten. Dit noemen we ook wel de 'Rhedense basis'. Het is basisniveau waarop het beheer en onderhoud van de gemeente is gericht. Het betreft:

- Het beheer en onderhoud richt zich op het minimaal veilig en functioneel houden van de openbare ruimte.
- Het beperken van kapitaalvernietiging, het zo economisch mogelijk onderhouden over de hele levenscyclus.
- We hanteren CROW-niveau B. Er mag sprake zijn van enkele beschadigingen en kale plekken in het gazon, de beplanting of aan bomen. Ook overgroei en onkruid mag voorkomen.
- Er wordt buurtgericht gewerkt. Het beheer en onderhoud staat zo dicht mogelijk bij de inwoners van Rheden. Het Buurt- en Serviceteam zijn hier goede voorbeelden van. Zij zijn opdrachtnemer voor een deel van het beheer van de openbare ruimte, vooral de werkzaamheden waarbij er veel contact is met onze inwoners.
- Met regulier onderhoud proberen we zoveel mogelijk te voorkomen dat er reden is om te melden. Tegelijkertijd willen we dat als er iets aan de hand is, inwoners van Rheden ons gemakkelijk weten te bereiken via het meldpunt openbare ruimte, apps of sociale media.
- We werken zoveel mogelijk met lokale aannemers.
- Bij de afhandeling van meldingen, klachten of wensen, wordt binnen drie werkdagen contact opgenomen met de melder.
- Bij vervanging/herinrichting proberen we ook andere wensen mee te nemen in het project. Denk dan aan het planten van meer bomen, adoptie door bewoners, vergroenen van stenige gebieden of een wadi.

4.2 Ambities: ruimtelijk, sociaal en duurzaam

Naast bovenstaande uitgangspunten hebben we ambities voor de thema's ruimtelijk, sociaal en duurzaam. Het beleid ten aanzien van het openbaar groen is vastgesteld in het Groenstructuurplan.

Ruimtelijk

- De openbare ruimte wordt zo ingericht dat het duurzaam beheer(s)baar is en daarmee ook de kosten van het onderhoud beheer(s)baar zijn.
- Per buurt, deelgebied of per dorp zijn de groene kenmerken en karakteristieken beschreven. Bij een herinrichting is deze beschrijving het uitgangspunt.
- Het groen draagt bij aan de herkenbaarheid en karakteristieken van buurten. Hiervoor zijn de drie zoneringen (accentzone, bebouwingszone en natuurzone) en daaraan gekoppelde beheercategorieën de uitgangspunten.
- In centra ligt de intensiteit van het onderhoud iets hoger.
- In het onderhoud en de inrichting houden we er rekening mee dat extreme neerslag en zware windstoten schade kunnen veroorzaken aan onze bomen.

Sociaal

- De werkzaamheden in de openbare ruimte en bij Buurtbeheer dragen bij aan een duurzame uitstroom van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt of inwoners met inkomensondersteuning. We bieden stageplekken aan studenten van groene opleidingen.
- Er worden in voldoende mate voorzieningen aangebracht voor mensen met een visuele beperking, en deze zijn herkenbaar en vrij van obstakels.
- Samen met afdeling Sociaal stimuleren we het gebruik van de speel- en sportvoorzieningen in het groen door bijvoorbeeld activiteiten van jongerenwerk en buurt sportcoaches.
- Bij herinrichting van het groen of reconstructie van de straat worden bewoners betrokken bij de inrichting.

Duurzaam

- Groenbeheer is gericht op instandhouding en waar mogelijk uitbreiding van de biodiversiteit. Bijvoorbeeld door maaibeheer, variatie in sortiment en meer aandacht voor gelaagd groen.
- Bomen spelen een belangrijke rol in het matigen van de klimaatverandering. We blijven op zoek naar locaties voor de aanplant van extra bomen.
- De uitvoering van onderhoud wordt zoveel mogelijk verduurzaamd via het gebruik van elektrisch gereedschap zoals heggenscharen, bosmaaiers en bladblazers. Bij vervanging van het oude materieel wordt gekozen voor elektrisch.
- Inspecties worden zoveel mogelijk per fiets uitgevoerd.
- Duurzaamheid speelt een prominente rol in de onderhoudsbestekken. Inschrijvers zetten vooral elektrisch materieel in en gebruiken biobrandstoffen indien elektrisch niet mogelijk is.
- Regenwater wordt zoveel mogelijk op een natuurlijke wijze afgewaterd richting omliggend groen.
- We gaan meer aandacht besteden aan de kwaliteit van onze bodem. We houden rekening met de kwaliteit van de bodem door een deel van het afgefallen blad te laten liggen, zowel op de gazons als in de plantvakken, waardoor het door het bodemleven omgezet kan worden in voedingsstoffen.
- Bloemrijke gazons maaien we twee keer per jaar (juli en november). Met iedere maaibeurt slaan we een oppervlakte van ongeveer 25% over dat niet gemaaid wordt. Hiermee voorkomen we dat in een keer al het voedsel voor insecten verdwijnt.
- In 2023 zal een groot deel van de gazons (45 hectare) beheerd worden als bloemrijk gazon.
- Maaisel en blad wordt afgevoerd om gecomposteerd te worden.
- Groenafval wordt zoveel mogelijk hergebruikt, bijvoorbeeld door takkenrillen te maken, stamhout te laten liggen en inheemse stammen op (natuur)speelruimten te plaatsen.
- Bomen vermeld op de lijst bijzondere bomen vragen om nadrukkelijke aandacht bij beheer en onderhoud. Instandhouding staat voorop. Indien kap noodzakelijk is, is daar een omgevingsvergunning voor nodig.
- De eikenprocessierups wordt zoveel mogelijk natuurlijk bestreden.
- We bestrijden de Japanse duizendknoop actief. Plantenresten en wortels worden afgevoerd en met regelmatige monitoring worden de laatste groeischeuten met wortel en al verwijderd.
- De reuzenberenklauw wordt actief bestreden in de groenvoorzieningen in de dorpen.
- We trekken op met speelbeheer om speelplekken zoveel mogelijk natuurlijk te maken, bijvoorbeeld in het maken van keuzes voor beplanting.
- Bij herinrichting wordt overbodige (niet functionele) verharding weggehaald en plaats gemaakt voor groen.

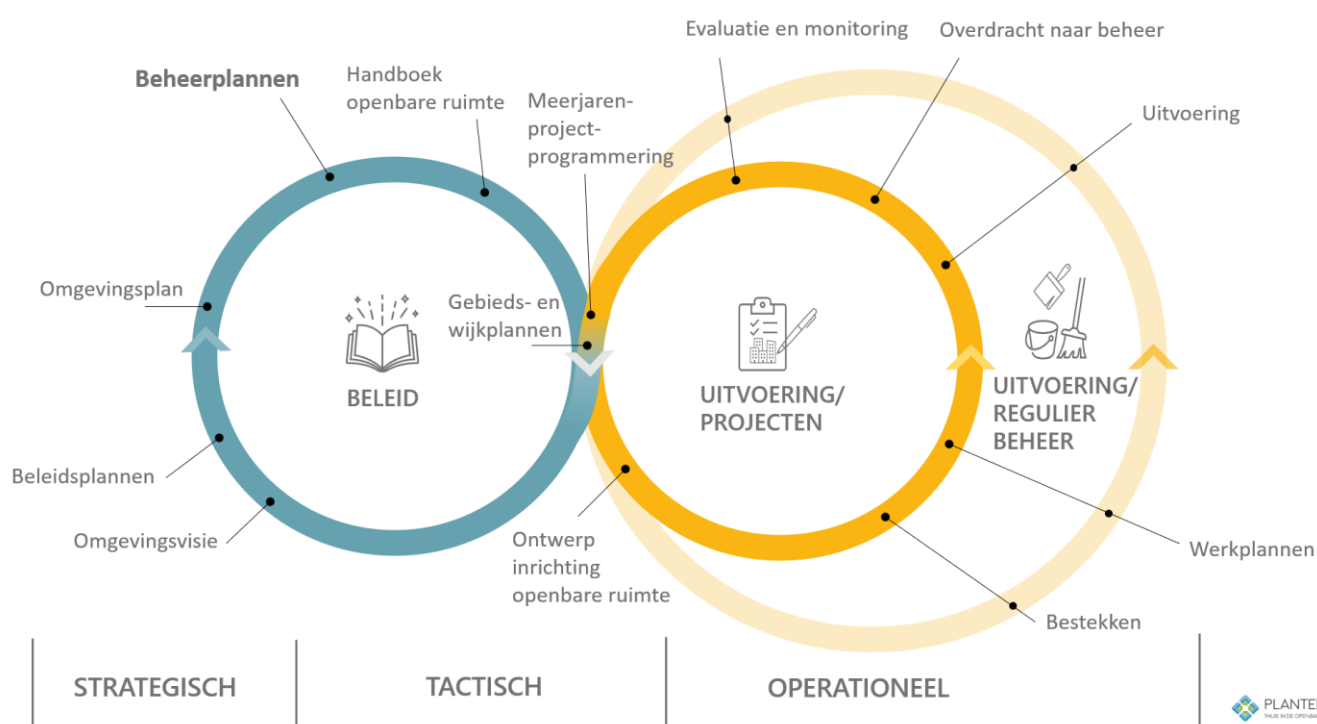
5. Werkwijze Groenbeheer

In dit hoofdstuk staan we stil bij de feitelijke processen en manier van werken bij groenbeheer. We beschrijven het proces van beleid naar uitvoering, hoe we invulling geven aan principes zoals integraal werken, assetmanagement en klantgericht werken. Daarnaast beschrijven we voor dagelijks onderhoud en herinrichting/vervanging welke teams welke werkzaamheden uitvoeren.

5.1 Beheerproces

Het beheer van het groen wordt gecoördineerd door het team Woon- en Leefomgeving en uitgevoerd door Buurtbeheer en externe partijen. Beleid en beheer voor de openbare ruimte wordt op verschillende niveaus in de organisatie gemaakt, uitgewerkt en uitgevoerd. Dit wordt geïllustreerd door figuur 4 hieronder.

- De eerder genoemde Beheernota is strategisch en het Integraal Beheerplan tactisch. De documenten stellen kaders en doelstellingen voor de openbare ruimte.
- Deze kaders worden vervolgens uitgewerkt en verdiept in beheerplan, zoals dit Beheerplan Groen. Andere documenten kunnen zijn het Handboek Openbare Ruimte en de Meerjarenprojectprogrammering. Dit is ook op tactisch niveau.
- De documenten zijn belangrijk voor de uitvoering, bijvoorbeeld voor het maken van ontwerpen, bestekken, jaarplannen, werkplannen en contracten. Deze geven op operationeel niveau praktische invulling aan de gemeentelijke beheerplannen.
- Na een evaluatie van de uitvoering kan het beleid worden aangepast op strategisch niveau, bijvoorbeeld de Beheernota of Integraal Beheerplan. Ook geeft dit aanleiding om de meerjarenprojectprogrammering aan te passen.

Figuur 4: Beleid- en uitvoeringscyclus

5.2 Integraal werken

We werken in het beheer zoveel mogelijk integraal, maar wat is integraal werken? Integraliteit is de mate waarin werkzaamheden, budgetten, visies en aanpakken op elkaar worden afgestemd en er planmatig wordt gewerkt. Met integraal beheer wordt er niet per beheerdiscipline naar de openbare ruimte gekeken, maar vanuit meerdere invalshoeken tegelijk.

Voor ons is beheer meer dan alleen het onderhouden en in stand houden van de openbare ruimte. Beheer is ook het bijdragen aan opgaven zoals klimaatverandering, biodiversiteit en de gezondheid van onze inwoners. Er komt veel op ons af en de opgaven zijn complex. Tegelijkertijd zijn onze budgetten niet eindeloos. Door integraal te werken kunnen meerdere opgaven, zoals de, klimaatadaptatie en toegankelijkheid, aan elkaar gelinkt worden. En door werk met werk te maken, kunnen projecten goedkoper uitpakken en ervaren inwoners minder hinder omdat werkzaamheden in één keer worden uitgevoerd. Want het is efficiënter om samen te werken dan elk afzonderlijk aan het werk te gaan.

De voordelen van integraal werken is dat het kosten kan besparen, hinder voor inwoners kan beperken en kwaliteit op meerdere punten in één keer worden verbeterd. De meeste synergie zit in buurten waar ingrepen plaatsvinden, zoals het vernieuwen van een weg of een riolering. We willen zoveel mogelijk werk met werk maken. De praktijk is echter weerbarstiger. Een aandachtspunt bij integraal werken is dat het niet altijd lukt om alle ontwikkelingen in de openbare ruimte op één lijn te krijgen vanwege de verschillende levensduur van objecten in de openbare ruimte en onzekerheden over de impact van bepaalde maatschappelijke opgaven.

5.3 Dagelijks onderhoud

Het onderhoud van het openbaar groen ligt, met uitzondering van gazon- en bermen maaien volledig in handen van de medewerkers van Buurtbeheer. Voorbereidingen op de werkzaamheden worden gedaan door team Woon- en Leefomgeving. Voor enkele grotere en specifieke werkzaamheden zoals gazon- en bermen maaien, worden bestekken gemaakt en via aanbestedingen op de markt gebracht. Toezicht op de aannemers vindt plaats door de toezichthouder van Buurtbeheer. De uren van buurtbeheer zijn gebaseerd op de landelijke normen van urenbestedingen per beheerobject. In de bijlage is per groenbeheertype een toelichting met onderhoudsmaatregelen beschreven.

Sinds 2020 wordt het bomenonderhoud uitgevoerd door de bomenploeg van de gemeente Rheden. Iedere boom wordt in ieder geval eens per drie jaar gecontroleerd en indien nodig gesnoeid. Daarnaast voert de bomenploeg extra inspecties uit bij bomen langs drukke wegen en bomen die vanwege gebreken of aantastingen vaker gecontroleerd moeten worden. Een boom willen we zo lang mogelijk als verantwoord is in stand houden. Iedere controle en bevinding wordt vastgelegd in het boombeheersysteem. Naast de onderhoudszorg van bomen ligt ook de regie voor ziekten en plagen, zoals de eikenprocessierups bij team Woon-en Leefomgeving.

5.4 Groot onderhoud en vervangingen

Team Woon-en Leefomgeving zorgt voor het beheer en de herinrichting van het openbaar groen. Het verzoek tot herinrichting van het groen kan komen vanuit Buurtbeheer. De reden is dan meestal dat het groenobject niet meer te beheren is conform het beheerplan. In overleg met bewoners wordt gezocht naar een passende inrichting. Ook kan de wens tot herinrichting uit de buurt komen.

Een andere reden tot herinrichting komt vanuit de noodzaak tot reconstructie, bijvoorbeeld het vervangen van het riool. Dan is er de kans om mee te liften en aanpassingen te doen aan de inrichting van de straat, waaronder het groen en de bomen. Ook bij gebiedsontwikkeling of andere ruimtelijke ontwikkelingen adviseren we over de nieuwe groene inrichting.

5.5 Klantgericht-, servicegericht- en participatiegericht

- **Klantgericht:** De inwoner staat centraal. Dit wordt onder andere ingevuld met gastheerschap. Hierbij wordt in overleg besproken wat 'de inwoner' kan betekenen voor zijn of haar woonomgeving.
- **Servicegericht:** Een grote rol is weggelegd voor Buurtbeheer als het gaat om servicegericht werken. Zijn staan namelijk dicht bij de bewoners en zijn aanwezig bij het oplossen van meldingen. Daarnaast hebben we als doel om zo snel mogelijk te reageren op klachten en meldingen. We scoren goed op MOR-meldingen. We hebben inzicht in het aantal meldingen, de klanttevredenheid en afhandelingsnelheid. En we bieden veel mogelijkheden om meldingen te doen (fysiek, telefonisch, website, app, social media en via buitenmedewerkers). In december 2021 gaan we over op het nieuw meldingssysteem Fixi om onze service naar inwoners verder te verbeteren.
- **Participatie:** Bij de gemeente Rheden is participatie al meer dan 25 jaar een begrip. In de jaren '90 zijn de eerste groenadopties ontstaan. De gemeente wilde struikrozen vervangen door gras wat op verschillende locaties tot beroering leidde van inwoners. Samen met de bewoners werd afgesproken dat zij het onderhoud van de rozen mochten overnemen zodat de rozen konden blijven staan. Daarnaast worden inwoners betrokken bij herinrichting van straten of groen om mee te denken over de groenrichting. Ook komt groenadoptie ter sprake. Vanuit het platform Ik Buurt Mee komen er veel initiatieven binnen voor vergroenen. Deze werkwijze kan een toename betekenen in areaal. De aanschaf wordt gedekt uit de voucheractie van Ik buurt mee!. De toekomstige onderhouds- en vervangingskosten komen ten laste van het groenbudget. De verrekening hiervan wordt meegenomen in de begroting.

6. Financiën

In 2021 is de exploitatiebegroting vastgesteld op basis van de voorstellen uit de gemeentebrede actualiteitenrapportage 2021-2024. Deze budgetten zijn gebaseerd op landelijke normbedragen en het areaal. Jaarlijks worden de budgetten aangepast aan het verloop van het areaal. In deze rapportage zijn financiële keuzes gemaakt die in het Integraal beheerplan openbare ruimte staan beschreven.

6.1 Exploitatie

Vanaf 2021 is het budget groen gesplitst in exploitatie en investering. Binnen de exploitatie bevinden zich de kosten posten salaris kosten buurtbeheer en onderhoudsbudget. De onderhoudsbudgetten komen voort uit de werkpakketten met landelijke en gemeentelijke normen.

Groen	2021	2022	2023	2024
Onderhoud (extern)	€ 901.000	€ 968.000	€ 968.000	€ 968.000
Buurtbeheer	€ 844.000	€ 844.000	€ 844.000	€ 844.000
Afschrijving Groen 30 jaar	€ 94.000	€ 97.000	€ 101.000	€ 97.000
Rente	€ 25.000	€ 11.000	€ 12.000	€ 12.000
Totaal	€ 1.864.000	€ 1.920.000	€ 1.925.000	€ 1.921.000

Figuur 5: Overzicht exploitatiebegroting Groen

6.2 Investeringsen

Vanaf 2021 werkt de gemeente Rheden met investeringen bij het vervangen van groen. De hoogte van deze investering is op jaarbasis € 340.000,-. Ongeveer 50% van deze investering zetten we in bij de integrale projecten. De andere 50% worden ingezet op groenrenovaties. Doordat groen eerder is afgeschreven dan verharding en riolering lopen de vervangingen niet gelijktijdig.

Bijlage: Beschrijving beheertypen

In ontwerp en beheer spreken we over beheertypen. Ieder beheertype heeft zijn beeld, functie en onderhoudsplan. Een uitgebreide opsomming van karakteristieken en onderhoudsmaatregelen en frequentie staan in deze bijlage.

BEHEERCATEGORIE 01 BOMEN

Beheertype 01.00 Bomen

Beeld Bomen vormen de ruggengraat voor de groene leefomgeving. Ze bepalen mede het beeld van de straat en dragen bij aan de leefbaarheid van een buurt.

Kenmerken

- (doorgaande) stam en kroon.
- Hoogte onbeperkt.

Functie

- Dragen bij aan de structuur en herkenbaarheid van een buurt of dorp.
- Beleving van de seizoenen en sierwaarde.
- Van belang voor de biodiversiteit en dragen bij aan de verkoeling.
- Opvangen en vasthouden van fijnstof en regenwater.

Locatie

- In alle zones van het Groenstructuurplan.

Beheer

- Alle onderhoudswerkzaamheden aan een boom zijn er op gericht om de boom duurzaam en veilig in stand te houden.
- Belangrijke beheermaatregelen bij bomen zijn het schouwen, inspecteren en snoeien. Het schouwen en inspecteren van bomen is belangrijk om schade door bomen te minimaliseren (zorgplicht). De mate en frequentie van schouw is afhankelijk van een aantal factoren als standplaats, hoogte, leeftijd, vitaliteit en boomsoort. Standaard wordt een boom eens per drie jaar gecontroleerd. Na inspectie kan frequentie inspectie aangepast worden naar eens per jaar. We spreken dan van een attentieboom.
- Er vinden geen onderhouds- of kapwerkzaamheden plaats in de broedperiode (15 maart t/m 15 juli).

Onderhoud		J	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D
Bomenschouw en inspectie.	1x per jaar 1x per 3 jaar												
Begeleidingsnoei	1x per 3 jaar												
Onderhoudssnoei	1x per 3 jaar												
Bij bomen in verharding: boomspiegel schoffelen	7x per jaar												
Zwerfvuil verwijderen	7x per jaar												
Vormboom geknot of geleid gesnoeid tot op de hoofdtakken	1x per 2 - 3 jaar												
Vormboom blokvorm geschoren	1x per jaar												
Vormboom gekandelaberd of veteranenboom	1x per 3 jaar												

Beheertype 02.02 Buurtbosje

Beeld Een buurtbosje is van grote betekenis voor de beleving van natuur en de seizoenen en draagt bij aan een prettige woonomgeving voor mens én dier. Het heeft een bosachtige uitstraling door de grote hoeveelheid bomen. Er komen verspreid heesters voor. Aanwezigheid van kruidachtigen is gewenst.

Kenmerken

- Hoogte onbeperkt.
- Het sortiment bestaat voornamelijk uit inheemse bomen, struiken en kruiden.

Functie

- Natuurwaarde, schuil- en voedselplaats, cultuurwaarde.
- Belangrijke bijdrage aan de uitstraling, leefbaarheid en biodiversiteit van een buurt.

Locatie

- Natuurzone (GSP)

Uitgangspunten beheer

- Onderhoud is afgestemd op natuurlijke en spontane (bos)ontwikkeling.
- Een buurtbosje is zeer geschikt voor huisvesting van oa marterachtigen, dassen en eekhoorns. Verstoring is niet gewenst, voor uitvoering van werkzaamheden onderzoeken of en waar de huisvesting is gelegen.
- Bomen binnen de invloedssfeer van particulier eigendom en paden worden 1 x per 3 jaar geïnspecteerd.
- Bomen buiten de invloedssfeer van particulier eigendom en paden worden 1 x 6 jaar geïnspecteerd.
- Bomen worden beheerd als bosboom, niet als solitaire boom.
- Voorkomen dat (oude) bomen de natuurlijke verjonging tegengaat.
- Naaldbomen komen voor in een buurtbosje
- Streefwaarden: 60-80% boomlaag, 20-40% struiklaag waarvan maximaal ongeveer 25% uit groenblijvende struiken bestaat.
- Met maatregelen als takkenrillen en dood staand en liggend hout kan de biodiversiteit vergroot worden.
- Incidenteel kan een heester afgezet worden.

- Maaibeheer gericht op vergroten biodiversiteit, er wordt in het najaar 20% zeer selectief gemaaid waarbij braam, berenklauw en Amerikaanse vogelkers worden bestreden.
- De eerste 30 cm rand langs verharding 2 keer per jaar maaien om overhangen te voorkomen.

Onderhoud		J	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D
Blessen	1x per 3 jaar												
Bomenkap	1x per 3 jaar												
Afvoeren snoeihout/op rillen leggen	1x per 3 jaar												
Bomenschouw en inspectie	1x per 3 jaar/ 1x per 6 jaar												
20% selectief kruiden maaien in het bosje	1x per jaar												
Rand langs verharding 30 cm maaien en uitharken	2x per jaar												
Zwerfvuil verwijderen	2x per jaar												
Blad blazen uit de rand (1 m)	2x per jaar												

BEHEERCATEGORIE 03 HEESTERS

Beheertype 03.01 Heesters

Beeld De heesters zonder onderbegroeiing worden veelal groepsgewijs aangeplant, mogen volledig uitgroeien en worden niet geschoren. Het sortiment is afgestemd op de beschikbare ruimte, aangezien dit beheertype voorkomt in smalle woonstraten maar ook in parken. Dit beheertype heeft een hoog netheidsgehalte. De grootte van de biodiversiteit is afhankelijk van de toegepaste struiksoorten.

Kenmerken

- Dit beheertype heeft een hoog netheidsgehalte, mede door toepassing van bloem- en besdragende struiken.
- In het plantvak kunnen bomen staan

Functie

- Representatief

Locatie

- In bebouwingszone en de accentzone (GSP)

Beheer

- Verjonging heesters eens per 2-3 jaar, werkwijze (terugzetten of dunnen) afhankelijk van de soort.
- Natuurlijke en spontane ontwikkeling van kruiden is ongewenst.
- Heesters gesloten houden om kruidengroei tegen te gaan.
- Blad tussen de struiken biedt schuilgelegenheid. Daar waar mogelijk laten liggen. Ongeveer 20% verwijderen (met name uit de rand).
- Geen randsnoei

Onderhoud		J	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D
Verjongingssnoei heesters	1x per 2-3 jaar												
Schoffelen	7x per jaar												
Uitharken	7x per jaar												
Zwerfvuil verwijderen	7x per jaar												
Blad verwijderen uit de rand	2x per jaar												

Beeld Botanische rozen worden veelal als haag (dorpenroute) of als vakbeplanting toegepast. Botanische rozen zijn sterk, hebben een lange bloeiperiode en de bottels zijn geliefd bij vogels.

Kenmerken – In het plantvak kunnen bomen staan.

Functie – Haag of dichte vakbeplanting

Locatie – In bebouwingszone en de accentzone (GSP)

Beheer – Verjonging door eens per 2-3 jaar terugzetten in het vroege voorjaar, vlak voor het uitlopen.
 – Plukken van de ongewenste kruiden en grassen.
 – Blad tussen de struiken biedt schuilgelegenheid. Daar waar mogelijk laten liggen. Ongeveer 20% verwijderen (met name uit de rand).

Onderhoud		J	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D
Verjongingssnoei heesters	1x per 2-3 jaar												
Wieden/plukken	5x per jaar												
Uitharken	5x per jaar												
Zwerfvuil verwijderen	5x per jaar												
Blad verwijderen uit de rand	2x per jaar												

Beheertype 03.03 Heesters met natuurlijke onderbegroeiing

Beeld Een natuurlijk ogende beplanting van inheemse heesters met een onderbegroeiing. De inheemse heesters mogen volledig uitgroeien. Het heestervak kan gesloten zijn (struiken staan op 3 m afstand van elkaar in het eindbeeld) maar er kan ook gekozen worden voor een transparant heestervak (afstand tussen de heesters >3 m). In de bebouwingszone zal de onderbegroeiing bestaan uit kruiden en mogelijk geschikte bodembedekkende vaste planten die mogen verwilderen. In de natuurzone bestaat de onderbegroeiing voornamelijk uit kruiden waarin door gedifferentieerd maaibeheer gestuurd wordt.

Kenmerken – In het plantvak kunnen bomen staan.

Functie – Grote natuurwaarde, fauna lokkend.

Locatie – In bebouwingszone en de natuurzone (GSP).

Beheer

- Natuurlijke en spontane ontwikkeling volgen.
- Ongewenste soorten als laurier en sneeuwbes verwijderen.
- Dunnen door 1 heester per 30m² af te zetten
- Verjongen door bij 1 heester per 60m² enkele dikke takken te verwijderen
- Twee keer per jaar selectief maaien met een maximum van 20% per keer.
- Hiermee ook ongewenste kruiden en vogelkers, berenklauw en braam verwijderen en direct opruimen en afvoeren.
- 2 x per jaar wordt 30 cm langs verharding gemaaid.
- Heesters voldoende afstand tot de verharding zodat 'overkoken' niet voorkomt.

Onderhoud		J	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D
Dunnen en verjongingssnoei	1x per jaar												
Afvoeren snoeihout of op rillen leggen	1x per jaar												
Onderbegroeiing maaien (20%)	2x per jaar												
Onderbegroeiing selectief uitharken	2x per jaar												
Rand langs verharding 30 cm maaien en uitharken	2x per jaar												
Zwerfvuil verwijderen	2x per jaar												
Blad blazen uit de rand (tot de eerste heesters)	2x per jaar												

Beeld Een haag is een langgerekte gesloten smalle beplanting. De beplanting wordt in één of twee rijen aangeplant. Een haag wordt vaak gebruikt in smalle plantvakken en als afscherming van een plantvak of speelplaats. Enkele uitzonderingen kunnen voorkomen in grotere plantvakken: hier kan de haag breder zijn dan gemiddeld.

Kenmerken – In het plantvak kunnen bomen staan.

Functie – Representatieve afscherming
– In de natuurzone een ecologische functie.

Locatie – In de bebouwingszone, accentzone en natuurzone.

Beheer – Natuurlijke en spontane ontwikkeling zijn niet gewenst, m.u.v hagen in de natuurzone.
– Afhankelijk van soort en locatie vindt snoei plaats met handgereedschap of machinaal.
– Alle kruiden die spontaan in de haagvoet verschijnen worden verwijderd, m.u.v hagen in de natuurzone.

Onderhoud		J	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D
Haagvoet schoonmaken	5x per jaar												
Zwerfvuil verwijderen	5x per jaar												
Blad verwijderen	2x per jaar												
Hagen knippen	2x per jaar												
Hagen groei opruimen en bijknippen	2x per jaar												

Beheertype 05.01 Vaste planten

Beeld Een plantvak met een grote representatieve functie: veel kleur, bloem en verschil in bladvorm. De soorten die we gebruiken dragen bij op het vergroten van de biodiversiteit.

Kenmerken

- Het sortiment bestaat uit siergewassen al dan niet groenblijvend.
- In het plantvak kunnen bomen of solitaire heesters staan.

Functie

- Representatief.

Locatie

- In de accentzone en bebouwingszone (GSP).

Beheer

- Natuurlijke en spontane ontwikkeling van ongewenste kruiden is ongewenst.
- Een gesloten beplanting, zodat onkruidgroei minder voorkomt.
- Vaste planten worden pas in het vroege voorjaar afgeknipt zodat zij de plant in de winter beschermen en schuilgelegenheid biedt aan insecten.
- Eventuele solitaire heesters in het vak snoeien.
- Een plantvak met vaste planten is bij uitstek geschikt voor groenadoptie.

Onderhoud		J	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D
Wieden	8x per jaar												
Afknippen	1x per jaar												
Zwerfvuil verwijderen	8x per jaar												
Water geven	variabel												
Bemesten	1x per jaar												

BEHEERCATEGORIE 07 GAZON

Grasvelden zijn een belangrijk onderdeel van de openbare ruimte. Van de totaal 153 hectare groen bestaat 50 hectare uit gazon en 45 hectare uit berm. De trapvelden in onze gemeente worden onderhouden als 'gewoon' gazon maar door intensief gebruik vragen ze om aanvullende maatregelen. Sinds 2020 hebben we een nieuw beheertype ingevoerd om de biodiversiteit in de dorpen te vergroten: bloemrijk gazon (beheertype 08.04).

Beheertype 07.02 Gazon trapveld

Beeld Vaak wordt een trapveld intensief gebruikt door de jeugd. Daarbij komen kale plekken voor met name in het doelgebied. Ter verbetering van de bespeelbaarheid worden in dit beheertype meer onderhoudsmaatregelen uitgevoerd dan bij het gazon in de wijk (07.20).

Beheertype 07.20 Gazon

Beeld Het gazon is van groot belang in de beleving van de openbare ruimte. De gazons worden op beeldbestek gemaaid door een aannemer.

Onderhoud gazon en trapveld		J	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D
Maaien	<i>Uitbesteed</i>												
Maaien loof bloembollen	<i>Uitbesteed</i>												
Bijmaaïen rond bomen	<i>Uitbesteed</i>												
Bijmaaïen rond obstakels	<i>Uitbesteed</i>												
Blad verwijderen waar nodig	3 x per jaar												
Zwerfvuil verwijderen	2 x per jaar												
Takken en stenen verwijderen	1 x per jaar												
Bemesten trapveld	1x per jaar												
Herstel beschadigingen trapveld 10% oppervlak per jaar Herstel beschadigingen gazon 5% oppervlak per jaar	1x per jaar												
Herstel vlakheid trapveld 10% oppervlak per jaar Herstel vlakheid gazon 5% oppervlak per jaar	1x per jaar												
Herstel kale plekken trapveld 10% oppervlak per jaar Herstel kale plekken gazon 5% oppervlak per jaar	1x per jaar												
Beluchten trapveld met prikrol 50% oppervlak per jaar	1x per jaar												
Mollenbestrijding Uitsluitend in de Accentzone													
Graskanten steken langs verharding	1 x per jaar												
Graskanten steken langs beplanting en hekwerk met kantensteker of bosmaaier	2x per jaar												

Beeld Bermen worden gebruikt voor de harmonieuze inpassing van wegen in het landschap. Daarnaast kan een goed ontwikkelde berm met een diversiteit van bloemen en planten zorgen voor een hoge belevingswaarde en biodiversiteit. Om de biodiversiteit te verhogen worden de bermen gefaseerd gemaaid.

Kenmerken	– Het sortiment bestaat uit inheemse streekeigen en grondsoort gebonden kruiden.
	– In de meeste bermen staan bomen.

Functie	– Belevingswaarde;
	– Ecologische waarde.

Locatie	– In natuurzone en bebouwingszone
----------------	-----------------------------------

Beheer	– Natuurlijke en spontane ontwikkelingen zijn binnen het bermenbeheer gewenst.
	– Ongewenste kruiden als reuzenberenklauw, Japanse duizendknoop en Sint Jacobskruid worden bestreden: dit maaisel afvoeren.
	– De eerste meter wordt in juni en november gemaaid, maaisel wordt afgevoerd.
	– In november wordt 50% van de berm gemaaid, maaisel wordt afgevoerd; een jaar later wordt de andere 50% gemaaid.
	– Er wordt ruim om de bomen gemaaid om beschadigingen te voorkomen.
	– Elke 5 jaar vindt er een inventarisatie plaats in kader van de Flora- en faunawet. Naar aanleiding van de ontdekking bijzondere soorten kan 'berm' veranderen in 'kruidenberm'.

Onderhoud		J	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D
Vorbereidend	<i>Uitbesteed</i>												
Maaien en zuigen Eerste meter, 50% van de berm in oktober	<i>Uitbesteed</i>												
Zwerfvuil verwijderen	2x per jaar												

Beeld In een kruidenberm staan ecologisch waardevolle soorten. Een goed ontwikkelde berm, met alle verschillende bloemen en planten, zorgt voor een hoge belevingswaarde. Een kruidenberm kan ook ingezaaid zijn met een bijenmengsel.

Kenmerken	– Het sortiment bestaat uit inheemse streekeigen en grondsoort gebonden kruiden, met uitzondering van de bermen die ingezaaid zijn met een bijenmengsel.– In de kruidenberm kunnen bomen en solitaire heesters staan.

Functie	– Ecologische waarde.– Belevingswaarde.

Locatie	– In natuurzone en bebouwingszone

Beheer	– Natuurlijke en spontane ontwikkelingen zijn gewenst.– Ongewenste kruiden als reuzenberenklauw, Japanse duizendknoop en Sint Jacobskruid worden bestreden: dit maaisel afvoeren– D.m.v. selectief (bos)maaien wordt in juli 20% selectief gemaaid om vermeerdering van gewenste inheemse kruiden te bevorderen. Na het maaien direct afvoeren.– In juli worden 30 cm van de randen langs verharding gemaaid en afgevoerd.– Elke 5 jaar vindt er een inventarisatie plaats in kader van de Flora- en faunawet. Wanneer geen bijzondere soorten worden aangetroffen kan 'kruidenberm' veranderen in 'berm'.– Een bijzondere vorm van kruidenberm zijn de locaties die ingezaaid worden met bijvoorbeeld een bijenmengsel: deze locaties éénmaal per jaar in november maaien en afvoeren. Een bijenmengsel wordt eens per vier jaar opnieuw gezaaid.– In kruidenberm wordt geen blad verwijderd, m.u.v de Middachterallee, tussen de bomen.

Onderhoud		J	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D
Takken en stenen verwijderen voor het maaien	1x per jaar												
Maaien kruidenberm, 30 cm langs verharding en selectief 20%	1x per jaar												
Maaien gehele kruidenberm	1x per jaar												
Maaisel verwijderen	2x per jaar												
Bodem oppervlakkig bewerken en inzaaien van een mengsel 25% oppervlak per jaar	1x per jaar												
Zwerfvuil verwijderen	2x per jaar												

Beheertype 08.04 Bloemrijk gazon

Sinds 2020 een nieuw beheertype. Het beeld van een voormalig gazon wordt geleidelijk een bloemrijk gazon door twee keer gefaseerd en selectief te maaien. We streven naar een zo groot mogelijke diversiteit van inheemse kruiden. Het aandeel grassen zal steeds verder afnemen. Met een nieuwe aanbesteding in 2023 willen we een groot deel van onze strak gemaaide gazons beheren als een bloemrijk gazon.

Beeld Het beeld van een voormalig gazon wordt geleidelijk een bloemrijk gazon door twee keer gefaseerd en selectief te maaien. We streven naar een zo groot mogelijke diversiteit van inheemse kruiden. Het aandeel grassen zal steeds verder afnemen. Met een nieuwe aanbesteding in 2023 willen we een groot deel van onze strak gemaaide gazons beheren als een bloemrijk gazon

Kenmerken

- Het assortiment bestaat uit inheemse streekeigen en grondsoort gebonden kruiden.
- In het bloemrijk gazon kunnen bomen staan.

Functie

- Ecologische waarde.
- Belevingswaarde.

Locatie

- In natuurzone en bebouwingszone

Beheer

- Natuurlijke en spontane ontwikkelingen zijn gewenst.
- Ongewenste kruiden als reuzenberenklauw, Japanse duizendknoop en Sint Jacobskruid worden bestreden: dit maaisel afvoeren
- In juli en november worden de randen langs verharding gemaaid. Dan wordt ook 50% van het overig oppervlak gemaaid zodat het gehele bloemrijke gazon jaarlijks wordt gemaaid.
- Elke 5 jaar vindt er een inventarisatie plaats in kader van de Flora- en faunawet.
- Bloemrijke gazons met veel obstakels worden onderhouden volgens 08.02

Onderhoud		J	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D
Takken en stenen verwijderen voor het maaien	1x per jaar												
Maaien bloemrijk gazon rand langs verharding (30 cm)	2x per jaar												
Maaien bloemrijk gazon 50%	2x per jaar												
Maaisel opruimen en afvoeren	2x per jaar												
Zwerfvuil verwijderen	2x per jaar												

Beheertype 13.20 Gazon wadi

Beeld Een wadi is een laagte waar (overtollig) regenwater van daken en wegen naar toe stroomt en in de bodem kan infiltreren. Een wadi ontlast de riolering bij overvloedige regenval, draagt bij aan de zuivering van het water en helpt verdroging van de bodem tegen te gaan. De doorlatendheid van de bodem speelt een belangrijke rol en bij de aanleg van een gazon wadi is hier bijzondere aandacht voor. In het beheer is het van groot belang om de doorlatendheid van de bodem in stand te houden. Een gazonwadi wordt door de aannemer van het gazonbestek gemaaid.

Kenmerken – In de wadi kunnen bomen en solitaire heesters staan

Functie

- Regenwater infiltreren in de bodem.
- Recreatieve waarde.
- Ruimtelijke waarde.

Locatie – In natuurzone en bebouwingszone

Beheer

- Onderhouden als een gazon conform het beeldbestek voor 'gewone' gazons in de wijk. Natuurlijke ontwikkelingen zijn niet gewenst
- In-, uit- en overstroomopeningen controleren en schoonhouden evenals eventueel aanwezige (stenen) goten
- Als de wadi na hevige regenval dienst heeft gedaan, de wadi controleren op af- en meestromend vuil. Indien aanwezig afvoeren
- Omdat de doorlatendheid van de wadi een grote rol speelt, kan in geval van aantoonbare verminderde doorlatendheid in overleg besloten worden om bijvoorbeeld een vertidrainmachine in te zetten of anderszins slib te verwijderen.

Onderhoud		J	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D
Takken en stenen verwijderen voor het maaien	1x per jaar												
Maaien gazonwadi volgens gazonbestek	uitbesteed												
Bijmaaien rond obstakels	uitbesteed												
Blad verwijderen daar waar nodig	3x per jaar												
In- en uitstroomopeningen controleren en schoonhouden	4x per jaar												
Na hevige regenval wadi controleren en schoonmaken van meegevoerd vuil	1x per jaar												
Zwerfvuil verwijderen	2x per jaar												

Beeld Een natuurlijke wadi heeft als voornaamste doel het regenwater van daken en wegen tijdelijk op te vangen voordat het overstort in een watergang of vijver. Het laten infiltreren van regenwater direct in de bodem is van ondergeschikt belang. De wadi heeft een natuurlijke uitstraling door de aanwezigheid van een berm,- kruiden,- of moerasvegetatie, soms in combinatie met water. Door selectief (bos)maaien wordt per maaibeurt 50% selectief gemaaid om vermeerdering van gewenste inheemse kruiden te bevorderen.

Kenmerken	– Het sortiment bestaat uit inheemse streekeigen kruiden – In de wadi kunnen bomen en solitaire heesters staan
------------------	--

Functie	– Regenwater tijdelijk opvangen – Belevingswaarde. – Ecologische waarde.
----------------	--

Locatie	– In natuurzone en bebouwingszone
----------------	---

Beheer	– Natuurlijke en spontane ontwikkelingen zijn gewenst – Ongewenste kruiden als reuzenberenklauw, Japanse duizendknoop en Sint Jacobskruid worden bestreden, dit maaisel afvoeren – D.m.v. selectief (bos)maaien wordt per maaibeurt 50% selectief gemaaid om vermeerdering van gewenste inheemse kruiden te bevorderen. Na het maaien direct afvoeren. – Na hevige regenval controleren en indien aanwezig afvoeren van af- en meestromend vuil (incl. grond) – Indien nodig het slib van de wadibodem verwijderen.
---------------	---

Vanwege de plaatselijke omstandigheden en vormgeving van de natuurlijke wadi is het beheer zeer divers. De onderhoudsmaatregelen met gemiddelde frequentie die in principe bij iedere natuurlijke wadi voorkomen:

Onderhoud		J	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D
Takken en stenen verwijderen voor het maaien	1x per jaar												
Maaien vegetatie en maaisel verwijderen Max 50% oppervlak per keer	2x per jaar												
Blad verwijderen daar waar nodig	3x per jaar												
In- en uitstroomopeningen controleren en schoonhouden	5x per jaar												
Na hevige regenval wadi controleren en schoonmaken van meegevoerd vuil	3x per jaar												
Zwerfvuil verwijderen	2x per jaar												